

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 450.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375705115328/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

3. Bøjning.

A. Navneord:

- Ejefald bestemt form ender hos Kingo ofte på -sens som »livsens».
- Navnet hedder »Jesus» i nævnefald, »Jesus» i tiltale og i ejefald, ellers »Jesums».
- En del ord har forskelligt køn hos Kingo og i moderne dansk, f.eks. »en syn» og »sit Hierte-rood».

B. Tillægsord:

- Tillægsord er tit ubøjede hos Kingo, således »sin kjerlig Arms».
- Tillægsord med endelsen -en kan svare til moderne dansk den + tillægsord, f.eks. »grønnen Lund».

C. Udsagnsord:

- Ønskemåde, der ender på -e, bruges hyppigere end i dag, bl.a. »Ald min Inder-deel sig røres».
- Udsagnsordene kan bøjes i tal; nutids flertal ender på -e, f.eks. »hans Kinder salnes; bydemåde flertal har endelsen -er, således »Græder, alle Øyne».
- Anden person ental kan have endelsen -st, f.eks. »kandsst, eller -t, bl.a. »vilts».
- Nutid af udsagnsord, der i bydemåde ender på -r, kan være enstavet som »bær»; bærer.
- Bydemåde ender ofte på -e, således »velsignes»; velsign.
- Mange udsagnsord, der i moderne dansk danner datid på -ede, har hos Kingo en kortere form, nemlig på -de (bl.a. »strødes»), på -te (f.eks. »herntes; hentede»), på -ed (således »fanged»; fangede) eller på -et (som »blussets; blusede»).

4. Stavemåder.

A. Selvlyd:

- Dobbeltkrivning og -e efter selvlyd betegner længde, f.eks. »Troos», »vaars; var; »does»; dog svarer aa til moderne å el. (sjælnere) o som i »fias» og »Kaars».
- Der skelnes ikke konsekvent mellem i og j (f. »Stæl» og »Tjmes») el. mellem u og v (f.eks. »Hvile» og »GVde»).
- I nogle tilfælde betegnes en selvlyd forskelligt hos Kingo og i dag; idet den gamle skrivemåde står før kolon, den moderne efter, skal de her opregnes i alfabetisk orden med eksempler: e:æ (»seke») - ie (»deris») - i:uy (»lius») - o:u el. å (»kenstigs; »møtte») - y:ø (»ynske») - y:vy (»gyvs») - æ:e (»ævig»).

B. Medlyd:

- Enkeltskrevet medlyd kan svare til dobbeltskrevet og omvendt (f.eks. »blottede»; blottede og »kræffige»).
- Efter medlyd kan der findes et -d, som moderne dansk ikke har (således »kand»), ligesom det omvendte forekommer (bl.a. »falts»).
- Efter g og k står ofte et nu forsvundet i (som i »giør» og »kiende»).
- I øvrigt må følgende afvigelser opregnes alfabetisk: c(k);g el. k (»oca», »hvilckens») - d(d)t (»klemds; »Krud») - ff) el. fv: (»gafe; »Arffe; »sprøfve») - k:g (»Frykts») - q:k (»Qvindes») - ß:s (»Bluffs») - t:d (»Holts») - y:j (»høyes»).

C. Andet:

- Med stort begyndelsesbogstav skrives dels første ord i en verslinie, dels de vigtige ord.
- I to ord, evt. forbundet ved bindestreg, skrives ofte forbindelser, der i dag opfattes som ét ord, således »Guds Frygt» og »Krigs-Mand». Også udsagnsord, som nu er sammensatte, kan optræde som to selvstændige ord, bl.a. »giv til»; tilgiv.
- Antallet af stavelser kan afvige fra de moderne former, f.eks. »Skaales; skål og »taars; tære».

Portræt af Thomas Kingo

- 5 I rammen omkring portrætet står i oversættelse (efter SS VI, s. 451): Thomas Kingo, Doktor i den højhelige Teologi, Fyns Biskop. - Under portrætet er følgende tekst trykt (i oversættelse efter SS VI, s. 451): Dette er Billedet af vor Bisp, under hvem som Forsvarer Gejsligheden vokser op og nyder Beskyttelse under Himlen i Nord; Forstand, Lærdom, Trofasthed, Veltalenhed, Kærlighed, Dømmekraft, Alvor, Kærlighed til Troen, det meste er skjult paa det stukne Kobber; glæd Eder, Fynboer, saa meget zumerer Skyggebilledet af Kingos Lys. G. Castaneus, præst ved kirkerne i Ore og Brendrup på Fyn og provst for Vends herred. G. Vælk graverede (billedet). - G. Castaneus: Jørgen Karstens, 1660-1717, gift med Kingos steddatter Mette Worm. Han var kun i perioden 1685-1688 præst i Ore og Brendrup. - G. Vælk: holl. kobberstikker og maler, død 1726.